

Nghiên cứu vấn đề bạo lực học đường ở học sinh trung học phổ thông thành phố Buôn Ma Thuột, tỉnh Đắk Lắk

Phan Bá Lê Hiền, Lương Thúy Lan*

*Trường THPT Lê Duẩn, Buôn Ma Thuột, Đắk Lắk

Received: 2/11/2023; Accepted: 12/11/2023; Published: 20/11/2023

Abstract: This article presents the current situation of school violence in Buon Ma Thuot city, Dak Lak province, the authors have conducted a survey on students' perceptions of school violence, and measures to control and overcome school violence. From there, set out specific measures to prevent and reduce school violence, towards a non-violent environment in order to improve the quality of student education and bring happiness to students when they come to school.

Keywords: School violence, prevention of school violence, high school students.

1. Đặt vấn đề

Bạo lực học đường (BLHD) đang là một vấn nạn đối với học sinh (HS) trong thời gian gần đây, khi mạng xã hội phát triển mạnh mẽ, trò chơi điện tử có tính chất bạo lực không ngừng lấn chiếm khoảng thời gian vui chơi của thanh thiếu niên. Theo [1] “BLHD là hành vi hành hạ, ngược đãi, đánh đập; xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi và các hành vi cố ý khác gây tổn hại về thể chất, tinh thần của người học xảy ra trong cơ sở giáo dục hoặc lớp học”. Trong độ tuổi theo học THPT sự phát triển tâm lý, sinh học của HS không diễn ra cân bằng, các em sẽ có những suy nghĩ, việc làm chưa thấu đáo, còn bồng bột vì thế tình trạng BLHD đã diễn ra rất nhiều nơi, từ nông thôn đến thành thị, những vấn đề nhức nhối này không những mang lại dư luận xấu mà còn ảnh hưởng đến tâm sinh lý của mỗi cá nhân HS.

Trong bài báo này, chúng tôi khảo sát, nghiên cứu tình trạng BLHD của HS các trường THPT tại TP Buôn Ma Thuột, Đắk Lắk. Từ đó, định hướng đưa ra các giải pháp thiết thực, hiệu quả giúp giảm thiểu nạn BLHD trong thành phố.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm Bạo lực học đường

Tổ chức Y tế Thế giới cho rằng: Hành vi BLHD là hành vi cố ý dùng sức mạnh thể chất hoặc uy quyền để đe dọa hoặc thực hiện hành vi chống đối lại bản thân, người khác hoặc một nhóm người hay một cộng đồng, gây ra hoặc làm gia tăng tổn thương về tâm lý, ảnh hưởng đến sự phát triển hay gây ra sự mất mát.

Phan Thị Mai Hương cho rằng: “BLHD là thuật ngữ dùng để chỉ những hành vi bạo lực trong môi trường học đường hoặc những hành vi bạo lực của lứa tuổi học đường, bao gồm hàng loạt các hành vi

bạo lực với các mức độ khác nhau, từ không lời đến có lời, từ hành động đơn giản đến những hành động thù địch, gây hấn, phá phách, gây tổn thương tâm lý, thậm chí tổn hại đến thể chất của người khác”[2].

Theo Huỳnh Văn Sơn: “BLHD là một thuật ngữ dùng để chỉ các hành động làm tổn hại đến thể chất, tinh thần và vật chất của người khác dưới những hình thức khác nhau diễn ra trong môi trường học đường”[4].

Tác giả Nguyễn Văn Tường cho rằng: “BLHD là hệ thống xâu chuỗi lời nói, hành vi mang tính miệt thị, đe dọa, khủng bố người khác”[5].

Các hành vi BLHD có thể xảy ra với nhiều hình thức khác nhau nhưng có cùng đặc điểm như: Gây tổn thương một phần hay toàn phần về tinh thần cho HS; Gây ra hậu quả nghiêm trọng về sức khỏe đối với HS; Gây tổn hại về kinh tế cho HS; Hoặc dẫn đến sự tổn hại kết hợp giữa các thành phần trên. Trong những vấn đề trên thì sự gây tổn hại đến thể chất và tinh thần của HS là sự tổn hại nguy hiểm nhất, nó có thể kéo dài suốt cuộc đời của các em.

Chúng tôi quan niệm rằng: BLHD là hành vi làm tổn thương đến vật chất và tinh thần của người khác liên quan đến những người ở trong môi trường học đường, thường xảy ra giữa HS với nhau.

2.2. Thực trạng BLHD trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột

Để tìm hiểu về thực trạng BLHD của HS trường ở trường THPT trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột. Chúng tôi tiến hành khảo sát thông qua bảng hỏi đối với 1000 HS như sau: Chọn ngẫu nhiên 1000 HS của 10 trường THPT trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột. Tại mỗi trường, chọn ngẫu nhiên 100 HS ở cả 3 khối để khảo sát; Phát ra 1000 phiếu để xin ý kiến và thu về được 973 phiếu.

Bảng 2.1. Đánh giá của HS về thực trạng BLHD ở HS THPT trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột, Đắk Lắk

TT	Biểu hiện	Mức độ		
		Rất thường xuyên	Thường xuyên	Thỉnh thoảng
1	Đánh nhau, tổ chức đánh nhau	24.87%	22.51%	52.62%
2	Nói xấu bạn bè, loan tin đồn	44.60%	26.52%	28.88%
3	Xúc phạm bằng lời nói, chọc tức, khích bác (thông qua mạng xã hội, nói thẳng trực tiếp, nói xấu sau lưng...)	18.50%	25.08%	56.42%
4	Trêu chọc dưới hình thức xô đẩy, ngáng chân, túm tóc	11.30%	15.52%	73.18%
5	Ép buộc phải làm việc không mong muốn (Bắt cho chép bài, nhìn bài...)	10.59%	22.82%	66.60%
6	Đe dọa bằng ám hiệu (Lườm/ nguyền/ nhìn ác ý...)	23.64%	31.55%	44.81%
7	Trần lột, lấy trộm tiền bạc tài sản	13.36%	12.98%	73.66%
8	Làm hỏng vật dụng của HS khác	15.62%	25.28%	59.10%
9	Chê cười, bình phẩm hình dáng (mập, lùn, đen, xấu xí, đặt biệt danh chề cười...)	23.64%	24.87%	51.49%
10	Bị cô lập, tẩy chay	7.40%	19.12%	73.48%

Số liệu ở bảng 2.1 cho thấy, tình trạng nói xấu bạn bè, loan tin đồn chiếm tỉ lệ cao nhất ở mức rất thường xuyên (44,6%), bị cô lập tẩy chay chiếm tỉ lệ ít nhất (7,4%). Ở mức độ thường xuyên thì tỉ lệ đe dọa bằng ám hiệu (Lườm/ nguyền/ nhìn ác ý...) chiếm tỉ lệ lớn nhất (31,55%). Và mức độ thỉnh thoảng thì bị cô lập, tẩy chay xếp vị trí cao nhất (73,48%); sau đó đến trêu lột, lấy trộm tiền bạc tài sản (73,66%).

Như vậy ta khẳng định rằng, hiện nay tình trạng BLHD phổ biến ở HS THPT trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột chủ yếu là bạo lực tinh thần, xảy ra ở mức độ thường xuyên. Trong đó, phổ biến đa dạng các hình thức bạo lực tinh thần và bạo lực tương quan; là những hình thức bạo lực không gây tổn thương về mặt thể lý HS nhưng lại chính là những hình thức bạo lực có tác động sâu sắc tới sức khỏe tinh thần HS THPT.

2.3. Đánh giá của HS về các biện pháp khắc phục BLHD

2.3.1. Đánh giá của HS về các biện pháp áp dụng trong nhà trường để khắc phục BLHD

Bảng 2.2. Đánh giá của HS về các biện pháp áp dụng trong nhà trường để khắc phục BLHD

TT	Nội dung	ĐTB	Thứ hạng
1	Kỷ luật nghiêm khắc	2.993	7
2	Cung cấp kiến thức về Bạo lực học đường	3.115	5
3	Tư vấn tâm lý	3.351	1
4	Tạo bầu không khí thân thiện trong nhà trường	3.303	2
5	Tổ chức các hoạt động, buổi ngoại khóa giáo dục kỹ năng sống	3.074	6
6	Giám sát, quản lý HS bằng các cách khác nhau	3.202	4
7	Can thiệp kịp thời khi có hiện tượng bạo lực học đường xảy ra.	3.246	3

Bảng 2.2. cho thấy đánh giá của HS về các biện pháp nhà trường nên thực hiện để khắc phục tình trạng BLHD có điểm trung bình (ĐTB) trải dài từ 2,993 đến 3,351, ứng với thang điểm chuẩn từ mức “không đồng ý” đến “hoàn toàn đồng ý”.

Tiền hành phân tích số liệu ở cho thấy, biện pháp được đánh giá vị trí hàng đầu với ĐTB = 3,351 (ứng với mức “đồng ý” đến “hoàn toàn đồng ý”) là biện pháp “Tư vấn tâm lý”. Điều đó cho thấy HS là đối tượng sử dụng BLHD cũng như là nạn nhân của BLHD đều đang bị ảnh hưởng rất nặng nề về tâm lý. Việc tư vấn tâm lý có vị trí đặc biệt quan trọng để HS giải tỏa các mâu thuẫn, các bức xúc trong các mối quan hệ của các em.

Biện pháp đứng thứ hai là “Tạo bầu không khí thân thiện trong nhà trường”. Rõ ràng khi nhà trường “sở hữu” bầu không khí thân thiện và khi có BLHD xảy ra mà nhận được sự can thiệp kịp lúc sẽ góp phần ngăn ngừa, khắc phục tình trạng BLHD.

Đứng ở vị trí cuối cùng trong bảng đánh giá của HS là biện pháp “Kỷ luật nghiêm khắc” với ĐTB = 2,993. Mặc dù ĐTB có phần hạn chế hơn so với các biện pháp khác nhưng vẫn đạt mức “đồng ý” trong thang điểm chuẩn.

2.3.2. Đánh giá của HS về các biện pháp áp dụng tại gia đình để khắc phục BLHD

Bảng 2.3. Đánh giá của HS về các biện pháp áp dụng tại gia đình để khắc phục BLHD

TT	Nội dung	ĐTB	Thứ hạng
1	Quan tâm, chia sẻ với con như người bạn	3.171	2
2	Đồng viên, khích lệ con đúng mực	3.061	7
3	Nắm thời khóa biểu của con	3.132	4
4	Giám sát, quản lý con chặt chẽ bằng nhiều cách khác nhau	3.063	6
5	Tạo bầu không khí đầm ấm, tình cảm trong gia đình	3.167	3
6	Tìm hiểu thông tin về bạn bè và các mối quan hệ của con	3.111	5
7	Hướng dẫn kỹ năng sống cần thiết (giao tiếp, ứng xử, tự bảo vệ bản thân...)	3.246	1

Tiền hành phân tích cụ thể, ta thấy “Hướng dẫn kỹ năng sống cần thiết” là biện pháp có ĐTB cao nhất (3,246), tiếp đến là “Quan tâm, chia sẻ với con như người bạn” là biện pháp có ĐTB (3,171). Rõ ràng, qua đánh giá của HS thì đây là biện pháp cần được quan tâm và ưu tiên khi áp dụng tại gia đình. Bởi lẽ nếu các em có những kỹ năng sống cần thiết và gia đình dành sự quan tâm, chia sẻ với con cái thì sẽ giúp cha mẹ gần gũi, hiểu và nắm bắt tình hình của con, đồng thời có những tác động hợp lý, kịp thời giúp cho con có một đời sống tâm lý ổn định để phát triển.

Vị trí tiếp theo là biện pháp: “Tạo bầu không khí an toàn, đầm ấm, tình cảm trong gia đình” với ĐTB = 3,167. ĐTB này có sự chênh lệch về điểm số không đáng kể với biện pháp thứ hai (0,004). Có thể lý giải điều này, do gia đình là môi trường giáo dục đầu tiên, thường xuyên nhất và cũng là nơi có những ảnh hưởng sâu sắc trong sự phát triển nhân cách, là chỗ dựa tinh thần vững chắc khi các em thực hiện một quyết định nào đó. Vì vậy, bầu không khí của gia đình và quan tâm, chia sẻ với con như người bạn chính là sự lựa chọn thứ hai.

“Giám sát, quản lý con chặt chẽ bằng nhiều cách khác nhau” và “Động viên, khích lệ con đúng mực” là hai biện pháp có ĐTB hạn chế hơn các biện pháp khác nhưng vẫn ứng với mức đồng ý đến hoàn toàn đồng ý (ĐTB = 3,063 và 3,061).

Từ kết quả khảo sát cho thấy các biện pháp được đề xuất để áp dụng tại gia đình nhằm khắc phục BLHĐ đều được HS đánh giá đạt mức “đồng ý” và “hoàn toàn đồng ý”. Đây được xem như là điều kiện cần và đủ để vận dụng vào việc khắc phục BLHĐ như hiện nay ở thành phố Buôn Ma Thuột. Điều quan trọng là vận dụng “mềm dẻo” như thế nào để các biện pháp trên được phát huy tối đa hiệu quả của nó.

2.3.3. Đánh giá của HS về các biện pháp từ xã hội để khắc phục BLHĐ

Bảng 2.4. Đánh giá của HS về các biện pháp từ xã hội để khắc phục BLHĐ

TT	Nội dung	ĐTB	Thứ hạng
1	Tuyên truyền về hậu quả của bạo lực học đường	3.231	5
2	Ngăn chặn game bạo lực và các phim ảnh bạo lực	3.062	6
3	Hỗ trợ HS có hành vi bạo lực người khác hoặc là nạn nhân của bạo lực học đường	3.260	3
4	Xây dựng sân chơi bổ ích, lành mạnh	3.236	4
5	Hỗ trợ HS có hoàn cảnh đặc biệt	2.163	7
6	Tổ chức miễn phí các buổi học, chuyên đề ngăn chặn bạo lực học đường cho phụ huynh và HS.	3.342	2
7	Biện pháp khác	3.465	1

Bảng 2.4 cho thấy các biện pháp đề xuất để áp dụng cho xã hội nhằm khắc phục BLHĐ có kết khác so với đánh giá áp dụng tại gia đình là “Hỗ trợ HS có hoàn cảnh đặc biệt” chỉ được đánh giá ở mức “Phân vân” đến “đồng ý”, lệch xa so với các biện pháp còn lại. Biện pháp khác có tỉ lệ ĐTB lớn nhất 3,465. Điều này chứng tỏ theo các em, biện pháp từ xã hội còn phụ thuộc vào đặc điểm từng vùng, từng địa phương và trường hợp cụ thể.

Tuy nhiên, biện pháp “Tổ chức miễn phí các buổi học, chuyên đề ngăn chặn bạo lực học đường cho phụ huynh và HS” được đánh giá ĐTB 3,342, đứng vị trí thứ 2. “Hỗ trợ HS có hành vi bạo lực người

khác hoặc là nạn nhân của bạo lực học đường” và “Xây dựng các sân chơi bổ ích, lành mạnh cho HS” vẫn nhận được sự đánh giá ở vị trí tiếp theo với ĐTB = 3,260 và 3,236.

Như vậy, để khắc phục tình trạng BLHĐ trong nhà trường hiện nay, việc các tổ chức có trách nhiệm Tổ chức miễn phí các buổi học, chuyên đề ngăn chặn bạo lực học đường cho phụ huynh và HS, xây dựng các sân chơi bổ ích, lành mạnh cho các em đóng một vai trò vô cùng to lớn cả về mặt lý luận lẫn thực tiễn. Các biện pháp còn lại đều được HS đánh giá khá cao. Điều này có nghĩa là các biện pháp khắc phục tình trạng BLHĐ được đề xuất có thể áp dụng trong thực tế xã hội hiện nay. Đây là cơ sở quan trọng để các tổ chức và ban ngành hữu quan xem xét trong lộ trình thực hiện nhiệm vụ của mình.

3. Kết luận

Kết quả nghiên cứu trên cho ta thấy được thực trạng BLHĐ trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột, Đắk Lắk ở mức độ thấp. Các nhóm biện pháp khắc phục tình trạng BLHĐ gồm “nhóm biện pháp áp dụng tại nhà trường; nhóm biện pháp áp dụng tại gia đình và nhóm biện pháp áp dụng cho xã hội” đối với HS THPT trên địa bàn TP Buôn Ma Thuột được HS đánh giá là “đồng ý” đến “hoàn toàn đồng ý”; Ngoại trừ hai biện pháp “Ki luật nghiêm khắc” và “Hỗ trợ HS có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn” HS còn “phân vân” trong đánh giá của mình. Điều này cho thấy các biện pháp đưa ra là phù hợp và hiệu quả. Kết quả nghiên cứu được phản ánh là tín hiệu tích cực khi các biện pháp đề xuất đều được HS đồng ý và hưởng ứng. Từ những nghiên cứu quan trọng này sẽ giúp nhà trường-gia đình- xã hội khắc phục tình trạng BLHĐ một cách có cơ sở và hệ thống.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Chính phủ (2017). *Nghị định số 80/2017/NĐ-CP ngày 17/7/2017 quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống BLHĐ*.
- [2]. Phan Thị Mai Hương (2009). *Thực trạng bạo lực học đường hiện nay*. Kì yếu Hội thảo khoa học quốc tế: Nhu cầu định hướng và đào tạo Tâm lý học đường tại Việt Nam, Hà Nội, tr 28-32.
- [3]. Nguyễn Văn Lược (2009). *Bạo lực học đường nguyên nhân và một số biện pháp hạn chế*. Kì yếu Hội thảo khoa học toàn quốc: Nhà trường Việt Nam trong một nền giáo dục tiên tiến, mang đậm bản sắc dân tộc, TP. Hồ Chí Minh 11/2009, tr 322-325.
- [4]. Huỳnh Văn Sơn (2016). *Bạo lực học đường - Căn cứ cái nhìn khoa học về khái niệm*. Kì yếu Hội thảo Thực trạng và giải pháp ngăn chặn bạo lực học đường trong trường phổ thông, Hà Nội, tr 60-65.